

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΠΟΡΙΣΜΑ

Η έννοια του τέκνου πολύτεκνης οικογένειας κατά το άρθρο 1 του ν. 2643/1998 περιλαμβάνει και τα ετεροθαλή αδέλφια

(Αριθμ. Πρωτ. Αναφοράς: *****/2003)

Boηθός Συνήγορος του Πολίτη: **Δ.Ν. Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου**

Ειδικός Επιστήμονας:
Boηθός Επιστήμονας:

Κωνσταντίνος Μπαρτζελιώτης
Ευαγγελία Μαντά

---

31 Μαρτίου 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- A. Αναφορά υπό διερεύνηση – Παρουσίαση του προβλήματος
- B. Ιστορικό
- Γ. Νομικό Πλαίσιο
- Δ. Θέσεις της Διοίκησης
- E. Θέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη
- ΣΤ. Πρόταση

A. ΑΝΑΦΟΡΑ ΥΠΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει το παρόν πόρισμα ενεργώντας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, σύμφωνα με τον ν. 3094/2003, και έχοντας ολοκληρώσει τη διερεύνηση της αναφοράς, που του είχε θέσει υπόψη η κυρία ..... στις 18 Ιουλίου 2003 και που είχε λάβει τον αριθμό πρωτοκόλλου *****/2003.

Με την αναφορά αυτή ετίθετο το ζήτημα αν δικαιούνται να επωφεληθούν των ευεργετημάτων του ν. 2643/1998 (ΦΕΚ τ. Α' 220 «*Μέριμνα για την απασχόληση προσώπων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις*»), ως τέκνα πολύτεκνης οικογένειας, τέκνα μεικτών οικογενειών¹, πρόσωπα δηλαδή τα οποία έχουν τρία και πλέον αδέρφια, πλην όμως κάποια από αυτά είναι ετεροθαλή.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι ερώτημα, σχετικό με το αν και κατά πόσο δικαιολογείται διαφοροποίηση στη μεταχείριση μεταξύ των αμφιθαλών και των ετεροθαλών αδελφών κατά την εφαρμογή του ν. 2643/1998, έχει απασχολήσει ήδη και το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους στην υπ' αριθμ. 446/2003 γνωμοδότησή του. Συγκεκριμένα, η γνωμοδότηση αυτή απαντούσε στο ερώτημα

«εάν ο ετεροθαλής αδελφός προσδίδει έμμεση προστασία ή αντλεί έμμεση προστασία του Ν. 2643/1998 από ετεροθαλή αδελφό».

Στη γνωμοδότηση αυτή θα επανέλθουμε στη συνέχεια, καθότι δεν τη θεωρούμε άσχετη με το αντικείμενο του παρόντος πορίσματος.

---

¹ Χάριν συντομίας στο παρόν κείμενο με τον όρο «*μεικτές οικογένειες*» εννοούνται οι οικογένειες όπου, λόγω διαδοχικών γάμων, έχουν γεννηθεί τέκνα με ένα μόνο κοινό γονέα, δηλαδή τέκνα, τα οποία μεταξύ τους είναι ετεροθαλή αδέρφια.

B. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Σύμφωνα με τα όσα περιέχονται στην ως άνω αναφορά, ο πατέρας της κυρίας ..... είναι πατέρας έξι (6) συνολικά παιδιών, από τα οποία τα τρία είναι γεννημένα εντός γάμου και τα υπόλοιπα αναγνωρισμένα εκτός γάμου από άλλη γυναίκα. Με άλλα λόγια, η κυρία ..... έχει πέντε αδέρφια, αλλά μόνο με τα δύο από αυτά έχει αμφότερους τους γονείς κοινούς.

Η εν λόγω πολίτης είχε υποβάλει αίτηση συμμετοχής, στην Τ.Υ. του Ο.Α.Ε.Δ. Θεσσαλονίκης, για την προκήρυξη του 2002, βάσει του ν. 2643/1998, στην κατηγορία των πολυτέκνων (ως ανύπαντρη μητέρα και τέκνο πολύτεκνης οικογένειας).

Όταν όμως αναρτήθηκαν οι προσωρινοί πίνακες μοριοδότησης (στις 11.7.2003), η κυρία ..... διαπίστωσε ότι η αίτησή της είχε λάβει μηδέν (0) μόρια. Σε ερώτημα που έθεσε προς την αρμόδια υπηρεσία του Ο.Α.Ε.Δ. σχετικά με τον λόγο της απόρριψης της ως άνω αιτήσεώς της, έλαβε την απάντηση ότι αυτή έγινε κατ' εφαρμογή τού με αριθμ. πρωτ. 483/3.7.2003 εγγράφου παροχής διευκρινίσεων που είχε εκδώσει η Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σχετικά με τον καθορισμό της πολυτεκνικής ιδιότητας στο πλαίσιο του ν. 2643/1998. Σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, διαχωρίζεται ο τρόπος καθορισμού της πολυτεκνικής ιδιότητας του τέκνου από τον τρόπο καθορισμού της πολυτεκνικής ιδιότητας του γονέα και διευκρινίζεται ότι

«...πολύτεκνος γονέας είναι ο γονέας που έχει τέσσερα και άνω ζώντα τέκνα είτε τα απέκτησε από διαφορετικούς γάμους είτε είναι άγαμος».

Όσον αφορά την πολυτεκνική ιδιότητα του τέκνου αναφέρεται ότι

«...ο νόμος χρησιμοποιεί ως κριτήριο την οικογένεια με την έννοια τα τέκνα να προέρχονται από τους ίδιους γονείς».

Ακολούθως η εν λόγω πολίτης υπέβαλε αίτηση θεραπείας, η οποία όμως απερρίφθη, όπως προκύπτει από τους πίνακες οριστικής μοριοδότησης που αναρτήθηκαν τον Δεκέμβριο του 2003.

Γ. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σε σχέση με το εδώ εξεταζόμενο ζήτημα, εφαρμοστέες τυγχάνουν οι ακόλουθες διατάξεις:

- ν. 2643/1998 άρθρο 1 παράγρ. 1:

«1. Στις διατάξεις του νόμου αυτού υπάγονται οι ακόλουθες κατηγορίες προσώπων: α. Οι πολύτεκνοι γονείς με τέσσερα τέκνα και άνω, ένα από τα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας και ο επιζών ή ο άγαμος γονέας τριών ανήλικων τέκνων. Για την εφαρμογή του νόμου αυτού ως πολύτεκνη οικογένεια νοείται εκείνη που έχει τουλάχιστον τέσσερα ζώντα τέκνα. ...»

- ν. 2643/1998 άρθρο 4 παράγρ. 6 και 7:

«6. Ο αριθμός των μορίων για τους πολύτεκνους γονείς, με βάση το κριτήριο της οικογενειακής κατάστασης, καθορίζεται ως εξής: Για γονέα με τέσσερα τέκνα τετρακόσια (400) μόρια, τα οποία προσαυξάνονται κατά πενήντα (50) ανά ένα επιπλέον τέκνο. ...

7. Ο αριθμός των μορίων για τα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας, με βάση το κριτήριο της οικογενειακής κατάστασης, καθορίζεται ως εξής: Για πολύτεκνη οικογένεια με τέσσερα τέκνα τριακόσια (300) μόρια, τα οποία προσαυξάνονται κατά πενήντα (50) για κάθε επιπλέον τέκνο. ...»

- Κ.Υ.Α. 30819/2002 (ΦΕΚ Β 665/28.5.02-Διορθ.Σφαλμ. στα ΦΕΚ-697 Β/02 και ΦΕΚ-769 Β/02): «Καθορισμός του ειδικού εντύπου της αίτησης υπεύθυνης δήλωσης και των δικαιολογητικών των υποψηφίων για διορισμό ή πρόσληψη στο δημόσιο τομέα προσώπων που προστατεύονται από τον Ν. 2643/1998 (ΦΕΚ 220 τ.Α/28.9.1998)», η οποία, αναφερόμενη ειδικότερα στα δικαιολογητικά που απαιτούνται να προσκομιστούν από την κατηγορία των πολυτέκνων, ορίζει μεταξύ άλλων και τα εξής:

«Εάν η πολυτεκνική ιδιότητα του προστατευόμενου, προκύπτει από περισσότερες της μιας (1) οικογένειες, προσκομίζονται πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης όλων των οικογενειών τα οποία να έχουν νόμιμα εκδοθεί εντός του έτους υποβολής της αίτησης καθώς και υπεύθυνες δηλώσεις παραίτησης όλων των αδελφών, τα οποία αδέρφια προέρχονται από τον ίδιο φυσικό γονέα, νόμιμα επικυρωμένες για το γνήσιο της υπογραφής».

Δ. ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Επί του εξεταζόμενου στο παρόν πόρισμα ζητήματος η θέση που έχει υιοθετήσει η Διοίκηση είναι αυτή που εκτίθεται στο με αριθμ. πρωτ. 483/3.7.2003 έγγραφο παροχής διευκρινίσεων της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και που παρατέθηκε ανωτέρω (βλ. υπό Β).

Περαιτέρω, η Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, απαντώντας με το υπ' αριθμ. πρωτ. ****/26.11.2003 έγγραφό της στο με αριθμ. πρωτ. *****/29.9.2003 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη αιτιολόγησε την ως άνω υιοθετηθείσα από αυτήν θέση:

Δ1. Στο γράμμα του ν. 2643/1998

Η βάση της διαφοροποίησης των προϋποθέσεων υπαγωγής στον ν. 2643/1998 μεταξύ των γονέων και των τέκνων πολύτεκνης οικογένειας, βρίσκεται στο εδάφιο α' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του νόμου αυτού, όπου γίνεται λόγος αφενός για πολύτεκνους γονείς με τέσσερα τέκνα και άνω, αφετέρου για «τέκνα πολύτεκνης οικογένειας».

Δ2. Στη διαφορετική μοριοδότηση

Η εν λόγω διαφοροποίηση στην υπαγωγή στον ν. 2643/1998 βασίζεται και στη διαφορετική μοριοδότηση που επιφυλάσσουν στους πολύτεκνους γονείς και στα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας οι διατάξεις των παραγρ. 6 και 7 αντίστοιχα του άρθρου 4 του συγκεκριμένου νόμου.

Δ3. Στην Κ.Υ.Α. 30819/2002

Τέλος, σε σχέση με τα οριζόμενα από την Κ.Υ.Α. 30819/2002 (βλ. υπό Γ), η Διοίκηση θεωρεί ότι η συγκεκριμένη παράγραφος

«επιβεβαιώνει απλώς ότι η υποβολή αίτησης από πολύτεκνο γονέα αφαιρεί το δικαίωμα στα τέκνα του (συμπεριλαμβανομένων και αυτών που προέρχονται από διαφορετικό δεύτερο γονέα - ετεροθαλή αδέρφια) το δικαίωμα διεκδίκησης παράλληλης προστασίας δηλ. επιβεβαιώνει την έννοια του πολύτεκνου γονέα (προσμετρώνται και τα τέκνα – αδέρφια που έχουν μόνο έναν κοινό γονέα)».

Ε. ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη, το περί ου ο λόγος έγγραφο παροχής διευκρινίσεων της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων θέτει κάποιους προβληματισμούς τόσο επί της διαδικασίας (κατωτ. υπό Ε1), όσο και επί της ουσίας (κατωτ. υπό Ε2). Τέλος, κρίνεται χρήσιμη και μια σύντομη παρουσίαση της σχετικής, με το αντικείμενο του παρόντος πορίσματος, υπ' αριθμ. 446/2003 γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (κατωτ. υπό Ε3).

Ε1. Επί της διαδικασίας

Όπως είχε την ευκαιρία να τονίσει ο Συνήγορος του Πολίτη και σε πρόσφατο πόρισμά του (αριθμ. πρωτ. αναφοράς *****/2003), η θέσπιση σαφών και αντικειμενικών κριτηρίων αξιολόγησης, έτσι ώστε να δύναται ο κάθε ενδιαφερόμενος να υπολογίζει εκ των προτέρων τα μόρια που δικαιούται, ήταν ένα βασικό μέλημα του ν. 2643/1998, με στόχο να διασφαλιστεί η διαφάνεια και, μέσω αυτής, η αξιοπιστία της συνολικής διαδικασίας τοποθετήσεων του νόμου.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η παροχή διευκρινίσεων από τη Διοίκηση μέσω εγκυκλίων, οι οποίες συνεπάγονται τον αποκλεισμό ενός αριθμού ενδιαφερομένων από την περαιτέρω διαδικασία, δεν υπηρετεί τη διαφάνεια και δε λειτουργεί προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης της αξιοπιστίας της όλης διαδικασίας, όταν αυτή λαμβάνει χώρα λίγες μόλις ημέρες πριν από την ανάρτηση των πινάκων προσωρινής μοριοδότησης. Άλλωστε, αξίζει να σημειωθεί ότι η κυρία ....., σύμφωνα με όσα ανέφερε σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε με συνεργάτη μου, είχε υποβάλει αίτηση για συμμετοχή και στην προκήρυξη του 2001, όπου είχε αποκλειστεί για άλλους λόγους, χωρίς τότε να της τεθεί ζήτημα έλλειψης της ιδιότητάς της ως τέκνου πολύτεκνης οικογένειας.

Ε2. Επί του περιεχομένου της εγκυκλίου

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο με αριθμ. πρωτ. *****/29.9.2003 απευθυνόμενο προς τη Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Εργασίας έγγραφό του, είχε εκφράσει τον προβληματισμό του σχετικά με το αν θα πρέπει να υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση στην υπαγωγή στον ν. 2643/1998

μεταξύ πολύτεκνων γονέων και τέκνων πολύτεκνης οικογένειας, όπως τουλάχιστον γίνεται στο προαναφερόμενο έγγραφο παροχής διευκρινήσεων της Διοίκησης. Όσον αφορά τους λόγους που, κατά τη Διοίκηση, δικαιολογούν την άποψή της και που παρουσιάστηκαν παραπάνω (υπό Δ), παρατηρούμε τα ακόλουθα:

E2.1. Σε σχέση με την έννοια της οικογένειας στον ν. 2643/1998

Το αν ένα πρόσωπο είναι γονέας τεσσάρων και πλέον τέκνων είναι ζήτημα πραγματικό, άρα δεν τίθενται ως προς αυτό – μέχρι στιγμής τουλάχιστον – ερμηνευτικά ζητήματα. Το ίδιο φυσικά δεν μπορεί να υποστηριχθεί για την ερμηνεία του όρου «οικογένεια». Χωρίς να επιδιώκουμε να κάνουμε αυθεντική ερμηνεία του νόμου (κάτι τέτοιο, άλλωστε, μόνο ο νομοθέτης είναι αρμόδιος να πράξει), έχουμε τη γνώμη ότι:

Ο όρος «οικογένεια», ως νομικό μέγεθος, δεν οριοθετείται κατ' ανάγκη ομοιόμορφα σε όλα τα νομοθετήματα του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης και της πρόνοιας, ούτε βέβαια σε όλους τους τομείς του δικαίου. Έτσι, για παράδειγμα, τα άγαμα ενήλικα τέκνα συμπεριλαμβάνονται στην οικογένεια για την παροχή στεγαστικής συνδρομής, κατά ρητή πρόβλεψη του άρθρου 35 του β.δ. 775/1964, εφόσον μένουν με τους γονείς τους, αντίθετα όμως με τον ν. 2470/1997 άρθρο 12 παράγρ. 1 ορίζεται ότι το οικογενειακό επίδομα των δημοσίων υπαλλήλων προσαυξάνεται ανάλογα με τα ανήλικα τέκνα, ενώ για τα ενήλικα προσαυξάνεται μόνο κατ' εξαίρεση (εφόσον σπουδάζουν και μέχρι το 26ο έτος ή εφόσον είναι ανίκανα για εργασία).

Στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 2643/1998, ο όρος «οικογένεια» έχει εκλάβει μια ιδιόμορφα διευρυμένη έννοια, σύμφωνα με την οποία συμπεριλαμβάνονται σε αυτή όχι μόνο τα ενήλικα τέκνα, αλλά ακόμα και τα έγγαμα ενήλικα τέκνα, άσχετα με το αν συζούν με τους γονείς τους. Αυτή η διευρυμένη έννοια προκύπτει σαφώς από το γεγονός ότι το εδάφιο α' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2643/1998 επιφυλάσσει την υπαγωγή στον νόμο εναλλακτικά είτε στον πολύτεκνο γονέα είτε σε ένα από τα τέκνα της πολύτεκνης οικογένειας. Στην ίδια κατεύθυνση και η Κ.Υ.Α. 30819/2002 ορίζει ότι οι προστατευόμενοι που είναι έγγαμοι οφείλουν να προσκομίζουν πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης τόσο δικό τους, όσο και των γονέων τους.

Περαιτέρω, είναι φανερό ότι η διεύρυνση αυτή της έννοιας της οικογένειας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 2643/1998 αποβλέπει στο να αποκλείσει την πιθανότητα να επωφεληθούν του νόμου δύο πρόσωπα τα οποία, μέσω της συγγένειας που τους συνδέει και στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας, βρίσκονται κατά τεκμήριο τουλάχιστον σε οικονομική αλληλεξάρτηση, διαχέοντας με τον τρόπο αυτό τα αποσκοπούμενα ευεργετήματα, εν όψει μάλιστα και της ανεπάρκειας των προσφερόμενων βάσει του νόμου αυτού θέσεων εργασίας.

Με βάση συνεπώς τις παραπάνω παρατηρήσεις, η άποψη της Διοίκησης ότι

«...τέκνα προερχόμενα από διαφορετικούς γονείς δεν είναι δυνατόν να συναποτελούν οικογένεια»:

- δεν φαίνεται να εναρμονίζεται με τη διευρυμένη έννοια της οικογένειας, όπως την περιγράψαμε παραπάνω, ενώ παράλληλα
- περιορίζει τους δικαιούχους, χωρίς όμως ο περιορισμός αυτός να προκύπτει από τον νόμο, ή από παραδεκτή μέθοδο ερμηνείας του νόμου. Ο νομοθέτης άλλωστε δεν αποκλείει την υποχρεωτική πρόσληψη δύο συγγενών.

Άλλωστε, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι κοινωνικές εξελίξεις έχουν οδηγήσει στην αποδοχή ευρύτερου ορισμού της οικογένειας. Το κλασικό πρότυπο (ένας πατέρας – μια μητέρα και τα τέκνα αυτών) δεν εξαντλεί πλέον τον θεσμό, στον οποίο εντάσσονται και άλλα πρότυπα, όπως π.χ. μονογονεϊκή ή μεικτή οικογένεια.

E2.2. Σε σχέση με τη διαφορετική μοριοδότηση

Λογικά, η διαφοροποίηση στη μοριοδότηση προϋποθέτει την υπαγωγή και των γονέων και των τέκνων «μεικτών οικογενειών». Ο νομοθέτης δηλαδή του ν. 2643/1998 δεν αποκλείει από την υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του νόμου ούτε τον γονέα που έχει τεκνοποιήσει τέσσερις και πλέον φορές με περισσότερους από έναν συζύγους ή ερωτικούς συντρόφους αλλά ούτε και τα τέκνα αυτού. Συνεπώς, δεν αντλείται επιχείρημα από τη διαφορετική μοριοδότηση υπέρ της άποψης ότι στο πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν υπάγονται τα ετεροθαλή αδέρφια πολύτεκνης οικογένειας.

E2.3. Σε σχέση με την Κ.Υ.Α. 30819/2002

Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι τόσο η γραμματική ανάλυση της συγκεκριμένης παραγράφου (κατωτ. υπό α), όσο και η συστηματική ερμηνεία της (κατωτ. υπό β) δεν οδηγούν κατ' ανάγκη στο ίδιο συμπέρασμα με αυτό της Διοίκησης. Ειδικότερα:

α) Η συγκεκριμένη διάταξη είναι η μοναδική που αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου η πολυτεχνική ιδιότητα προκύπτει από περισσότερες της μιας οικογένειες. Έτσι, η λέξη «αδέλφια» στην εν λόγω παράγραφο δεν μπορεί παρά να αναφέρεται στον προστατευόμενο (δηλαδή υποχρεούνται να συμπληρώσουν την υπεύθυνη δήλωση παραίτησης τα αδέλφια του προστατευομένου). Αν εν προκειμένω δεχθούμε, όπως προφανώς υπαινίσσεται η Διοίκηση, ότι ο νομοθέτης με τον όρο «προστατευόμενος» αναφέρεται αποκλειστικά στον πολύτεκνο γονέα, τότε οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι τα αδέλφια του πολύτεκνου γονέα πρέπει να παραιτηθούν από τα δικαιώματα του ν. 2643/1998, που όμως ο νόμος αυτός παρέχει μόνο στους πολύτεκνους γονείς και στα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας. Συνεπώς, η ως άνω παραδοχή οδηγεί σε άτοπο. Αντίθετα, η συγκεκριμένη διάταξη αποκτά νόημα, αν θεωρήσουμε ότι με τον όρο «προστατευόμενος» ο νομοθέτης περιλαμβάνει και τα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας και τούτο διότι τα αδέλφια αυτών όντως δύνανται να επωφεληθούν των δικαιωμάτων του ν. 2643/1998 – καθότι και αυτά είναι τέκνα πολύτεκνης οικογένειας - άρα μπορούν και να παραιτηθούν.

Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να επισημάνουμε περαιτέρω ότι στην εν λόγω διάταξη, το γεγονός ότι ο νομοθέτης κάνει λόγο για αδέλφια που έχουν «τον ίδιο φυσικό γονέα», το ότι δηλαδή χρησιμοποιεί ενικό αριθμό σε σχέση με τον κοινό γονέα σε παράγραφο που αναφέρεται στην περίπτωση όπου η πολυτεχνική ιδιότητα προκύπτει από περισσότερες της μιας οικογένειες, δεν είναι σίγουρα χωρίς σημασία. Έχοντας δεχτεί αμέσως παραπάνω ότι η συγκεκριμένη παράγραφος αναφέρεται στα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας, προκύπτει αβίαστα ότι αυτοί που πρέπει να παραιτηθούν είναι τα ετεροθαλή αδέλφια του προστατευόμενου.

β) Συνεπώς, προσεγγίζοντας την παράγρ. 2 ως αναπόσπαστο τμήμα ενός νομοθετήματος προορισμένου να καταστήσει δυνατή την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στον ν. 2643/1998 (κάνοντας δηλαδή

τελολογική και συστηματική ερμηνεία), δεν μπορεί να μας διαφεύγει το γεγονός ότι, όπως σωστά άλλωστε επεσήμανε η Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Εργασίας, το εδάφιο α' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του εν λόγω νόμου ομιλεί για «οικογένεια» μόνο σε σχέση με τα τέκνα πολύτεκνης οικογένειας, ενώ αντίθετα δεν συσχετίζει αυτή σε σχέση με τον πολύτεκνο γονέα. Συνεπώς, το να δεχθούμε ότι η πολυτεκνική ιδιότητα του γονέα μπορεί να προκύψει από περισσότερες της μιας οικογένειες, έρχεται σε αντίθεση με το γράμμα του εδαφίου α' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2643/1998, αλλά και σε αντίφαση με τα όσα και η Υπηρεσία σας δέχεται.

Ε3. Η 446/2003 γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ.

Όπως αναφέρθηκε ήδη από την αρχή του παρόντος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους στην υπ' αριθμ. 446/2003 γνωμοδότησή του, κλήθηκε να αποφανθεί επί του ερωτήματος

«εάν ο ετεροθαλής αδελφός προσδίδει έμμεση προστασία ή αντλεί έμμεση προστασία του Ν. 2643/1998 από ετεροθαλή αδελφό»,

αν δηλαδή τα ετεροθαλή αδέρφια υπάγονται στην κατά το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2643/1998 έννοια των αδελφών².

Για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, το Ν.Σ.Κ. βάσισε τον νομικό του συλλογισμό στο δεδομένο ότι ο Αστικός Κώδικας μόνο κατ' εξαίρεση κάνει ειδική αναφορά στα ετεροθαλή αδέρφια (άρθρα 1815 και 1012 Α.Κ.) ενώ, αντίθετα, ουδεμία σχετική μνεία κάνει σε άλλες διατάξεις, όπου γίνεται λόγος για αδέρφια (όπως άρθρα 57 και 1504 Α.Κ.). Έτσι, γίνεται δεκτό (Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, Αστικός Κώδικας τ. VIII σελ. 800) ότι οι τελευταίες διατάξεις αναφέρονται τόσο στα αμφιθαλή, όσο και στα ετεροθαλή αδέρφια. Στο ίδιο συμπέρασμα έχει καταλήξει το Ν.Σ.Κ. και στις υπ' αριθμ. 136/1980 και 905/1977 γνωμοδοτήσεις του αναφορικά με τις ρυθμίσεις του β.δ. 665/1962 «περί της υγειονομικής περιθάλψεως των δημοσίων υπαλλήλων κλπ» καθώς και στην υπ' αριθμ. 633/1991 γνωμοδότησή του σε σχέση με τον α.ν. 1846/1951 «περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων». Υπ' αυτό το πρίσμα, συνεπώς,

² «...Επίσης προστατεύονται όσοι έχουν τέκνο, αδελφό ή σύζυγο με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, εξαιτίας βαριών ψυχικών και σωματικών προβλημάτων, για τα οποία διαπιστώνεται από τις αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές του νόμου αυτού η ισόβια ανικανότητα του αναπήρου για εργασία...».

θα πρέπει να ερμηνευτεί και η διάταξη του δευτέρου εδαφίου της περίπτωσης β' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2643/1998, περιλαμβάνοντας στην έννοια του αδελφού και τον ετεροθαλή.

Ο όρος «αδελφός» συναντάται, επίσης, στην παράγρ. 2 του άρθρου 1 και στην παράγρ. 4 του άρθρου 4 του ν. 2643/1998³, χρησιμοποιείται όμως σε συνδυασμό με τον όρο «οικογένεια». Συνέπεια αυτού είναι – και εδώ βρίσκεται η ομοιότητα με το ζήτημα που απασχολεί το παρόν πόρισμα – το ερώτημα αν στην οικογένεια του αναπήρου (άμεσα προστατευόμενου) περιλαμβάνονται και τα ετεροθαλή αδέρφια αυτού (ως έμμεσα προστατευόμενοι), αν δηλαδή, σε κάθε περίπτωση, τα ετεροθαλή αδέρφια (ένα από τα οποία είναι ανάπηρο) θεωρούνται ότι ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

Αναλύοντας λοιπόν το ειδικότερο αυτό ερώτημα, το Ν.Σ.Κ. στη συγκεκριμένη γνωμοδότησή του, αφού παραθέτει τις διάφορες προσεγγίσεις της θεωρίας σε σχέση με το εύρος του όρου «οικογένεια», σημειώνει εν συνεχεία ότι:

«Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται γενικά από το νόμο χωρίς να ορίζεται συνήθως το περιεχόμενό του ούτε να καθορίζονται τα πρόσωπα που αποτελούν την οικογένεια. Το εύρος της έννοιάς του εξαρτάται από τη διάταξη που προσάπτει τις έννομες συνέπειες (Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, Αστικός Κώδικας τ. VII, σελ. 514-515).».

Προσεγγίζοντας στη βάση αυτή τις διατάξεις της παραγρ. 2 του άρθρου 1 και της παραγρ. 4 του άρθρου 4 του ν. 2643/1998, το Ν.Σ.Κ. έκρινε ότι ο όρος «οικογένεια» στις εν λόγω διατάξεις περιλαμβάνει και τα αδέρφια, άρα – του νόμου μη διακρίνοντος – και τα ετεροθαλή. Η υπ' αριθμ. 446/2003 γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ. καταλήγει στο συμπέρασμα ότι με τον όρο

---

³ Άρθρο 1 παράγρ. 2:

«Όπου με τις διατάξεις του νόμου αυτού παρέχεται προστασία σε περισσότερους από ένα δικαιούχους μιας οικογένειας (γονείς, τέκνα, συζύγους, αδελφούς) η άσκηση του δικαιώματος προστασίας από ένα δικαιούχο αποκλείει τους υπολοίπους. ...»

Άρθρο 4 παράγρ. 4, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγρ. 16 άρθρου 13 ν. 3050/2002):

«[...] Για τα άτομα που έχουν στην οικογένειά τους τέκνα ή αδελφούς ή σύζυγο με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω εξαιτίας βαριών ψυχικών και σωματικών προβλημάτων, που συνεπάγονται ισόβια ανικανότητα για εργασία ή έχουν ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 50% και πάσχουν από νοητική υστέρηση ή αυτισμό που συνεπάγεται ισόβια ανικανότητά τους για εργασία, ο αριθμός των μορίων καθορίζεται με βάση τον ακέραιο αριθμό, στον οποίο ανέρχεται το ποσοστό αναπηρίας, πολλαπλασιαζόμενο με συντελεστή 7. [...]»

«αδελφός» στο δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2643/1998 περιλαμβάνεται και ο ετεροθαλής αδελφός.

Σε σχέση με το αντικείμενο του παρόντος πορίσματος, η γνωμοδότηση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς το ότι ερμηνεύει τον όρο «οικογένεια» ως έναν κύκλο ανθρώπων που περιλαμβάνει και τα ετεροθαλή αδέρφια, στο πλαίσιο βέβαια διατάξεων διαφορετικών από αυτές που διέπουν την περίπτωση των τέκνων πολύτεκνης οικογένειας. Παρόλα αυτά κρίνουμε ότι η συλλογιστική του Ν.Σ.Κ. εφαρμόζεται πλήρως και στην περίπτωση των τέκνων πολύτεκνης οικογένειας και τούτο διότι:

α) πουθενά στον ν. 2643/1998 δεν γίνεται ειδική μνεία για τα ετεροθαλή αδέρφια και

β) ο όρος «οικογένεια», τόσο στην περίπτωση των έμμεσα προστατευομένων, όσο και σε αυτή των τέκνων πολύτεκνης οικογένειας χρησιμεύει ως οριοθέτηση του κύκλου των δυναμένων να επωφεληθούν του Ν. 2643/1998, επιτελεί δηλαδή τον ίδιο ρόλο και στις δύο περιπτώσεις.

ΣΤ. ΠΡΟΤΑΣΗ

α) Για όλους λοιπόν τους παραπάνω λόγους, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τη γνώμη ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του ν. 2643/1998, τέκνα πολύτεκνης οικογένειας θεωρούνται και όσα έχουν τουλάχιστον τρία ετεροθαλή αδέρφια.

β) Ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει η κυρία ..... να θεωρηθεί τέκνο πολύτεκνης οικογένειας και να μοριοδοτηθεί η αίτησή της.

Με τιμή

Δ.Ν. Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου

- ΣΧΕΤ. α) Το με αριθμ. πρωτ. *****/29.9.2003 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη
- β) Η με αριθμ. πρωτ. *****/26.11.2003 απάντηση της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων